

1. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (Дата звернення 10.06.2024).

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року № 53/5 (у чинній редакції). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (Дата звернення: 11.06.2024).

3. Закон про ретро: навіщо потрібен і що вирішує. URL: https://auto.24tv.ua/zakon_pro_retro_navishcho_potriben_i_shcho_vyrishui_e_n3593 (Дата звернення: 11.06.2024).

4. Проект Закону України «Про історичні транспортні засоби». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63103 (Дата звернення: 10.06.2024).

5. The Turin Charter Fédération Internationale des Véhicules Anciens. URL: <https://fiva.org/download/charter-of-turin-english-version/> (Дата звернення: 11.06.2024).

6. FIVA International Technical Code 2020. URL: https://fiva.org/wp-content/uploads/2022/05/FIVA.Ref_TC03.2020.Tech_Code_Fin_Copy_V2.pdf (Дата звернення: 11.06.2024).

Полякова Ольга Аркадійвна,
старший судовий експерт лабораторії
почеркознавчих досліджень та технічної
експертизи документів Одеського науково-
дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

ОФОРМЛЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ У РІЗНИХ ВИПАДКАХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Судово-почеркознавча експертиза є одним із найскладніших видів судової експертизи, при цьому її результативність та терміни виробництва багато в чому залежать від якості підготовки та оформлення матеріалів, що надаються у розпорядження експерта.

Дослідженню та вивченню у судово-почеркознавчій експертизі – оформленню порівняльного матеріалу приділяли увагу такі вчені, як З. С. Меленевська, В.В. Ліповський та ін.

При дослідженні рукописного тексту з метою встановлення умов його написання експерт повинен виявити ступінь і характер зміни ознак почерку конкретної особи, щодо якої поставлено питання перед ними.

Від вірного визначення завдання залежить істинність та достовірність її розв'язання.

Ступінь та характер зміни ознак почерку при впливі незвичайних умов виконання тексту чи підпису встановлюються внаслідок ретельного всебічного дослідження.

Досліджувані рукописні записи можуть бути написаними в незвичайних умовах, у зв'язку з чим в них можуть проявитися ознаки, що рідко зустрічаються в почерку. У таких випадках надання більшої кількості різних за цільовим призначенням та умовами виконання рукописних записів – зразків почерку передбачуваного виконавця дасть можливість встановити різні варіанти ознак почерку, визначити стійкість та їх варіаційність, провести повне та глибоке порівняльне дослідження та дати вірну оцінку його результатів.

Відомо, що на стійкість ознак почерку впливають характер й обсяг письмової практики, вік пишучого, стан здоров'я.

При підготовці матеріалів для проведення експертизи почерку слідчий (суд) збирає відомості про особу, щодо якої проводиться експертиза: про вік, національність, освіту, письмову практику, фізичний стан особи до виконання досліджуваного рукопису, в момент його виконання та після, про незвичайні звички пишучого, наприклад, пише лівою рукою, в окулярах чи ні, чи володіє листом іноземною мовою і спеціальними шрифтами. Ці дані можуть мати істотне значення для визначення завдань, які ставляться перед експертом, виду та обсягу вільних та експериментальних зразків почерку, та для експертної оцінки результатів порівняльного дослідження [1].

Якщо експерт, при проведенні первинної експертизи, не вирішив питання, поставлене перед ним слідчим або судом про конкретного виконавця тексту, внаслідок великої кількості ознак почерку, що різняться, то слідчий або суд, маючи певні дані про стан пишучого, можуть назначити повторну експертизу, поставивши на вирішення експертів питання про можливості та межі впливу на ознаки почерку певного стану людини.

В процесі підбору зразків необхідно враховувати, що найбільші зміни почерку з часом можуть з'явитися у осіб, що не сформувалися (учні початкових класів), у осіб з маловиробленим почерком, які мали значну письмову практику протягом часу, що пройшов з моменту написання досліджуваного документу до призначення експертизи, і в осіб похилого віку, або в осіб, що перенесли захворювання. У кожному випадку в залежності від факторів, які можуть вплинути на зміну почерку протягом часу, підбираються зразки у вигляді рукописних записів, написаних приблизно в той же час, коли був виконаний

досліджуваний документ. Тому, важливо представляти експерту порівняльний матеріал у великому обсязі, щоб за необхідності визначати можливі межі стійкості та варіаційності ознак почерку.

Як свідчать спостереження та наукові дослідження, найбільш стійким є почерк в осіб віком від 30 до 60 років. Тому розрив у часі до десяти років між написанням досліджуваного документа та зразків почерку цих осіб нерідко не впливає на можливість ідентифікації під час проведення експертизи [3].

Дослідження почерку осіб похилого віку передбачає наявність зразків, наблнжених за часом виконання до моменту складання досліджуваного документа. У цих випадках зазначення експерту відомостей про вік та стан здоров'я особи щодо якої проводиться – є необхідною умовою, оскільки похилий вік та деякі захворювання можуть спричинити суттєві зміни почерку особи [2].

Крім того, було виявлено, що під дією одного і того ж фактору у почерках різних осіб відбуваються різні зміни, тому для ідентифікації виконавця змінених рукописних записів обов'язковим є наявність зразків почерку, виконаних в умовах, наблнжених до тих, у яких був виконаний текст, що досліджується.

Отже, немає конкретних «стовідсоткових» ознак, які свідчать про зміну почерку під впливом того чи іншого чинника. Але є ознаки, що вказують на факт незвичайності виконання рукопису. Ці ознаки можна назвати "класичними", оскільки вони майже завжди присутні у змінених почерках, на що експерт звертає пильну увагу завдяки відповідальній роботі слідства зі збору порівняльного матеріалу.

Список використаних джерел

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень і Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року №53/5 (у чинній редакції).

2. Гайдамакіна Д. І., Дробишева О. С., Грінченко Л. О., Мацюк О. В. Дослідження коротких рукописних записів, виконаних особами похилого та старечого віку. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. 2020. Вип. 21. С. 291—308.

3. Бондар М. Є., Головченко Л. М., Лисенкова В. В., Меленевська З. С., Смірнова А. І., Сукманова Т. О., Ципенюк С. А. Встановлення характеру збиваючих факторів при дослідженні підписів, що виконані з порушенням координації рухів : метод. рек. Київ, 2001. С. 36.